บทบรรณาธิการรับเชิญ
แปรเปลี่ยนพลังภายใน ต่อยอดสู่การทำงานอย่างสร้างสรรค์

ผศ.ดร.ชมชื่น สมประเสริฐ

ท่ามกลางกระแสความขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบัน หลาย ๆฝ่ายกำลังพยายามร่วมกัน แสวงหาแนวปฏิบัติการสร้างความสามัคคี การอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขของชาวไทย

ย้อนหลังไปในยุคกรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทุ่มเทพระวรกาย และสติปัญญา ที่จะรวบรวมชาวไทย "ก๊กต่าง ๆ" ให้เป็นหนึ่งเดียว จนสถาปนาความเป็นชาติไทย ตราบจนถึงปัจจุบันนี้

แล้วตอนนี้สังคมไทย คำสั่งจะก้าวย่างไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามหรือ ในฐานะเป็นพยาบาล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในองค์กรสาธารณสุข เหล่าพี่น้องพยาบาลคงไม่สามารถนิ่งดูดาย เฝ้าดูการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางเสื่อม ท่ามกลางทัศนคติที่แตกต่างโดยเบื้องหลังคือการขัดแย้งผลประโยชน์ส่วนตน จนสร้างกระแสความแตกต่างทางความคิด เพื่อเป็นกลยุทธ์ดำรงรักษาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ประชาคมพยาบาลจะมีส่วนร่วมสร้างพลังขับเคลื่อน ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอย่างไรให้ แปรเวทีความรุนแรง พลิกกลับไปสู่ความสงบ ร่มเย็น เป็นสุข เปี่ยมด้วยศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภานในตน

ความหลากหลายของแนวคิดที่สะท้อนสู่เวทีสาธารณะ กำลังใฝ่หาทางออกว่าอะไรเป็นปัจจัยที่จะนำพาให้เราได้ร่วมกัน ใช้ประสบการณ์การเรียน การทำงาน การอยู่ร่วมกัน ด้วยมิตรไมตรี เป็นพลังปัญญา สร้างสรรค์สังคมที่พร้อมจะให้ลูก ๆ หลาน ๆ ได้เติบโตอย่างมีความสุข

เรามาร่วมกันสร้างพลังปัญญา เพื่อชี้นำตนเองและสังคมไทย ที่สัมผัสได้ถึงความสุขกันดีไหม

ทำอย่างไร ไทยจะเข้มแข็ง ทำอย่างไรพยาบาลไทยจะเป็นผู้นำในสังคมที่เข้มแข็ง ณ เวลาปัจจุบันขณะมีการนำเสนอรูปแบบการสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็งโดยผ่าน ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) แต่พยาบาลไม่ใช่นักเศรษฐศาสตร์ อย่างนั้นเรามาร่วมกันสร้าง ระบบการทำงานสุขภาพอย่างสร้างสรรค์กันดีไหม (Creative Working)

ในระยะเวลาไม่นานนี้ มีกลุ่มนักวิชาการอิสระ นักวิชาการสหสาขาวิชาชีพได้ร่วมกันนำเสนอ กระบวนทัศน์การเรียนรู้จากภายในผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและปัญญา (Contemplative learning)

ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ของกระบวนการเรียนรู้จากภายในที่สืบทอด ต่อเนื่องยั่งยืนมายาวนานมากกว่าสองพันปี เริ่มที่การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้ตัวตนของแต่ละบุคคลเป็นเครื่องมือสำคัญ เผยแผ่โดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เรารู้จักกัน คือ ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากการใช้ปัญญาซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะนำพาให้บุคคลได้ใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง คือ การคบหากัลยาณมิตร และการมีโยนิโสมนสิการ

Contemplative learning หรือ จิตตปัญญาศึกษา มีการก่อตั้งขึ้นโดย เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช บนฐานของพุทธศาสนานิกายวัชรยาน และเริ่มต้นใช้เป็นครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยนาโรปะ มลรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา (http://www.naropa.edu) โดยมีความหมายว่า เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นประสบการณ์

ของการตระหนักรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ความเมตตาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยการนั่งสมาธิ วิธีการด้านจิตปัญญา ทักษะฟัง การสื่อสารที่สะท้อนความรู้สึกภายใน การลงมือกระทำ ความซาบซึ้งในประสบการณ์ของผู้อื่น อันเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการสังเกตและสืบค้นภายในตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงขุมปัญญา เรียนรู้ธรรมชาติของจิต ตัวตน และผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้ภายนอกกับการเรียนรู้ภายในตนเพื่อบ่มเพาะสมรรถภาพของบุคคล ให้ก้าวข้าม การสะท้อนความสามารถผ่านถ้อยคำ ไปสู่การสะท้อนสมรรถภาพของจิตใจ การตระหนักรู้ในตนเอง บุคลิกลักษณะ ความคิดสร้างสรรค์ เปิดกว้าง ยืดหยุ่นทางความคิด อันเป็นการบ่มเพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการใช้ทรัพยากรภายในของบุคคล เพื่อเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคมที่สั่งสมความขัดแย้งซับซ้อนจากภายนอกตัวตนอย่างท้าทายและกล้าหาญ สอดคล้องกับทฤษฎีอัตลิขิต (self determination theory) ที่สะท้อนว่าการกระทำใด ๆของบุคคลควรมาจากองค์ประกอบภายในที่รู้จักใช้สมรรถภาพของตน (competency) การลิขิตตนเอง (self determination) การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง (relatedness) (http://www.psych.rochester.edu/SDT/) เป็นการเชื่อมโยงความรู้สึกเป็นสุขภายในมาสู่พฤติกรรมภายนอกที่มุ่งมั่นไปสู่ความสำเร็จ หรือเป้าหมายในการกระทำที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล

ได้เวลาหยั่งลึกการนำปัญญา ความสามารถและทักษะในการงานวิชาชีพ ไปใช้ในกระบวนการทำงานที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม บนพื้นฐานที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทย (http://www.ce.mahidol.ac.th/activities.php) สะท้อนคุณค่าการทำงานจากภายในการใช้ภูมิปัญญาที่มีความหลากหลายในแต่ละสถาบันเพื่อร่วมกันสร้างชุมชน วัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการทำงานในวิชาชีพพยาบาล ที่สมดุลระหว่างการให้บริการวิชาชีพและการสื่อสารให้สังคมตระหนักชัดถึงพลังภายในของพยาบาล ซึ่งสะท้อนออกมาเชิงทักษะการทำงานที่เปี่ยมด้วยความเมตตา ความเอื้ออาทร จิตตปัญญา โดยพยาบาลได้รับผลของการทำงานด้วยการสัมผัสลึกซึ้ง หยั่งถึงความสุขแห่งชีวิต

พยาบาลจะร่วมกันใช้พลังปัญญา อย่างไร เรามานั่งล้อมวงสนทนากันอย่างสร้างสรรค์ ดีไหมเพื่อสะท้อนประสบการณ์ชีวิตการทำงานในคลินิกตลอด 24 ชั่วโมง สังเคราะห์แนวปฏิบัติการพยาบาลจากองค์ความรู้ที่ชุมชนพยาบาลนักปฏิบัติพัฒนาขึ้นร่วมกันอย่างกระตือรือร้น แล้วนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงการกระบวนการใหม่ในการดูแลผู้รับบริการทางสุขภาพ โดยเริ่มต้นก้าวย่าง นำร่องที่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานดำรงชีวิตภายในตน ไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์การ ต่อยอดสู่การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสังคม ก่อเกิดเป็นพลังแห่งความสุข อิสรภาพ อ่อนโยน สงบ มั่นคง เข็มแข็ง ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนตระหนักชัด ยอมรับ และเคารพในความแตกต่างทางความคิด ทัศนคติ และวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล

เอกสารอ่านเพิ่มเติม :

จารุปภา วะสี. หยั่งราก: ก้าวแรกของจิตตปัญญาศึกษาในสังคมไทย. กทม: 21 เซ็นจูรี่; 2552

ธนา นิลชัยโกวิทย์, อดิศร จันทรสุข. ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง : คู่มือกระบวนกรจิตตปัญญา. กทม: เอส.พี.เอ็นการพิมพ์; 2552

ปรีดา เรืองวิชาธร.งาน พลังกลุ่ม และความสุข. กทม: สามลดา; 2551.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). การศึกษาที่สากลบนฐานแห่งภูมิปัญญาไทย.กทม: อมรินทร์พริ้นติ้ง; 2532.

ริชาร์ด เลยาร์ด.(ผู้เขียน) รักดี โชติจินดา, เจริญเกียรติ ธนสุขถาวร แปล. ความสุข หลากหลายข้อค้นพบของศาสตร์ใหม่แห่งความสุข. กทม: ภาพพิมพ์; 2550.

http://www.watnyanaves.net/books/index.htm

http://www.prakunchit.com